

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علامه طباطبائی
دانشکده‌ی روانشناسی و علوم تربیتی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد در رشته آموزش و پرورش پیش از دبستان

عنوان پایان نامه:

مقایسه پیشرفت تحصیلی مهارت‌های نوشتاری دانش آموزان آموزش دیده و آموزش ندیده دوران پیش

از دبستان در پایه اول ابتدایی در شهرستان سقز

استاد راهنما:

دکتر حمید علیزاده

استاد مشاور:

دکتر فرخنده مفیدی

استاد داور:

دکتر جمال الدین کولایی نژاد

پژوهشگر:

مرتضی پناهی

خرداد ۱۳۹۲

تقدیم به :

هرگاه که صفحات "تقدیم به" کتابها یا پایان نامه ها را می خواندم با خود فکرمی کردم «آیا این کارها آنقدر با

ارزش هستند که فرد بخواهد آنها را به عزیزترینهای زندگی اش تقدیم کند(؟!)

حال بعد از ۴ سال تلاش دوره کارشناسی و ۲ سال دوره ارشد و نیز مشقاتی که در طی این مسیر متحمل شدم ،

«تمامی تلاشهایم را تقدیم می کنم به:

امیدها و دلیل های زندگی ام

پدرم و مادرم، که وجودشان مایه آرامش و دلگرمی ام و دعاهایشان چراغ راه زندگی ام بوده است.

برادر عزیزم رضا و خواهر مهربان و نازنینم چنور، که خورشید وجودشان گرمابخش همیشگی زندگی ام

است.»

همچنین به خواهر زاده عزیزم آرژین

و

همه کسانی که دوستشان دارم.

تشکر و قدردانی:

حمد و ستایش خدای را که نعمت آموختن را به آدمی عطا نمود.

خدایا! قلبم را از عطر نام و یاد خود آرامش بخش و مرا در به کارگیری آموخته هایم در راه درست یاری نمای .

در ابتدا بر خود لازم می دانم که مراتب تقدیر و تشکر خالصانه خود را تقدیم بزرگوارانی نمایم که مرا در انجام این پژوهش، راهنمایی و همراهی نمودند.

از استاد ارجمند جناب آقای دکتر حمید عزیزاده که عهده دار مسئولیت راهنمایی بنده در پژوهش حاضر بودند و با درایت عالمانه و هدایت مدبرانه ی خویش پژوهش حاضر را به سرانجام مطلوب رسانیدند ابراز دارم.

همچنین بر خود واجب می دانم که از استاد محترم سرکار خانم دکتر فرخنده مفیدی که در مقام استاد مشاور، ارشادات ارزنده ای را در جهت غنای هرچه بیشتر پژوهش حاضر مبذول داشته اند، کمال تشکر را داشته باشم.

جا دارد از جناب آقای دکتر جمال الدین کولایی نژاد، در مقام استاد داور که نظرات مفید و ارزشمندی در جهت تصحیح مطالب و بهتر شدن کار ارائه نمودند نهایت تشکر و قدردانی را داشته باشم.

چکیده:

این پژوهش به منظور مقایسه پیشرفت تحصیلی مهارت‌های نوشتاری دانش آموزان آموزش دیده و آموزش ندیده دوران پیش از دبستان در پایه اول ابتدایی در شهرستان سقز صورت گرفته است. هدف از انجام این تحقیق این بود که آیا آموزش های پیش از دبستان بر مهارت نوشتاری دانش آموزان کلاس اول ابتدایی موثر است یا نه؟ در این پژوهش ۴ فرضیه مورد بررسی قرار گرفت. برای آزمون فرضیه های تحقیق چون امکان گزینش، کنترل و دستکاری متغیرها را در شرایط تجربی نداشتیم، بنابراین از روش تحقیق علی - مقایسه ای استفاده شد. از طریق نمونه گیری خوشه ای، نمونه ای با حجم ۶۰ دانش آموز کلاس اول ابتدایی که ۳۰ نفر را دانش آموزان دارای تجربه ی پیش از دبستان (۱۵ نفر دختر و ۱۵ نفر پسر) و ۳۰ نفر دیگر را دانش آموزان بدون تجربه ی پیش از دبستان تشکیل می دادند، انتخاب شده است. برای مشخص کردن دانش آموزان با و بدون تجربه ی پیش از دبستان به پرونده ی تحصیلی آنان مراجعه شده است و معلمان نیز این موضوع را تایید کرده اند، همچنین برای آزمون مهارت های نوشتاری دانش آموزان از آزمون پیشرفت نوشتن (راغب، ۱۳۸۴) استفاده شد. نمرات بدست آمده از آزمون با استفاده از روش های آمار توصیفی و استنباطی (فراوانی، انحراف استاندارد و t مستقل) مورد تحلیل قرار گرفت و نتایج بدست آمده به شرح زیر بود: تجزیه و تحلیل داده های آماری پژوهش نشان داد که تمامی فرضیه های پژوهش تایید شده و معنادار بودند، یعنی بین دانش آموزان آموزش دیده دوران پیش از دبستان نسبت به دانش آموزان آموزش ندیده پیش از دبستان از نظر عملکرد املاء و انشاء تفاوت معناداری وجود دارد، پس عملکرد نوشتن در دو زمینه املاء و انشاء در دانش آموزان آموزش دیده پیش از دبستان (دختر و پسر) بهتر از دانش آموزان آموزش ندیده پیش از دبستان می باشد و عامل جنسیت نیز در این تفاوت ها موثر واقع شده است.

کلید واژگان: آموزش پیش از دبستان، مهارت های نوشتاری، زبان آموزی

فهرست مطالب

فصل اول: چارچوب پژوهش

صفحه	عنوان
۲.....	مقدمه:
۵.....	بیان مساله
۷.....	اهمیت و ضرورت پژوهش
۹.....	اهداف پژوهش
۹.....	فرضیه های تحقیق
۹.....	تعریف نظری و عملی مفاهیم
۱۰.....	تعاریف عملیاتی متغیرها

فصل دوم: ادبیات تحقیق

۱۲.....	مفهوم و تعریف آموزش و پرورش پیش از دبستان
۱۴.....	اهمیت و ضرورت آموزش و پرورش در دوره پیش از دبستان
۱۶.....	محتوای برنامه آموزش و پرورش پیش از دبستان
۱۶.....	نیازهای کودکان پیش دبستانی (پنج تا شش سال)
۱۶.....	نیازهای جسمی
۱۷.....	نیازهای عقلی
۱۷.....	نیازهای عاطفی
۱۸.....	نیازهای اجتماعی
۱۹.....	نیازهای دینی و اخلاقی
۲۰.....	ویژگی کودکان دوره ی پیش از دبستان (پنج تا شش سال)
۲۱.....	رشد جسمانی کودک پنج تا شش سال
۲۱.....	رشد اجتماعی کودک پنج تا شش سال

۲۲	رشد عاطفی کودک پنج تا شش سال
۲۲	رشد شناختی کودکان پنج و شش سال
۲۳	آماده شدن برای ورود به دبستان
۲۳	زبان
۲۳	تعریف زبان
۲۴	رشد مهارت های زبان
۲۶	زبان آموزی
۲۶	تعریف زبان آموزی
۲۶	ارکان زبان آموزی
۲۷	عوامل موثر بر پیشرفت ارکان زبان آموزی
۲۸	فعالیت های زبان آموزی
۲۹	گوش کردن
۳۰	سخن گفتن
۳۰	خواندن
۳۰	نوشتن
۳۱	تعیین نیازهای زبان آموزی کودکان پیش از دبستان
۳۱	مهارت گوش دادن
۳۱	مهارت صحبت کردن
۳۱	مهارت آمادگی خواندن
۳۱	مهارت آمادگی نوشتن
۳۲	اختلاف جنسیتی در آمادگی خواندن و نوشتن
۳۴	نوشتن
۳۷	یادگیری نوشتن
۳۸	نظریه های مراحل رشد نوشتن
۳۹	نظریه پنج مرحله ای رشد مهارت نوشتن در کودکان

۳۹	مؤننه سوری و آموزش نوشتن
۴۰	عوامل مؤثر در رشد مهارت نوشتن
۴۲	نوشتن در مراحل رشد
۴۲	کودکی اولیه
۴۳	کودکی میانه
۴۳	نوجوانی
۴۳	ایجاد یک محیط مناسب برای رشد مهارت های سواد
۴۵	فرایند آموزش نوشتن در مراکز پیش از دبستان
۴۹	انواع مهارت های نوشتن
۵۰	دست خط (دست نویسی یا نوشتن با دست)
۵۰	املاء (هجی کردن)
۵۱	انشاء (بیان نوشتاری)
۵۲	عوامل مؤثر در نوشتن بیانی (انشاء)
۵۲	عوامل مؤثر در نوشتن
۵۴	آمادگی برای نوشتن
۵۵	ارزیابی نوشتن
۵۵	ارزیابی دست خط (دست نویسی)
۵۶	ارزیابی املاء (هجی کردن)
۵۷	ارزیابی انشاء (بیان نوشتاری)
۵۷	تحقیقات انجام شده در داخل کشور
۶۰	تحقیقات انجام شده در خارج از کشور

فصل سوم: روش انجام پژوهش

۶۵	نوع تحقیق
----	-------	-----------

۶۵	جامعه آماری
۶۵	نمونه و روش نمونه گیری
۶۶	روش اجرای پژوهش
۶۶	ابزار اندازه گیری
۶۷	روش تحلیل آماری

فصل چهارم: تحلیل داده ها

۶۹	مقدمه
۶۹	نتایج توصیفی
۶۹	ویژگی های جمعیت شناختی آزمودنی ها
۷۱	نتایج استنباطی
۷۱	فرضیه ۱
۷۲	فرضیه ۲
۷۳	فرضیه ۳
۷۵	فرضیه ۴

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۷۸	مقدمه
۷۸	بحث و نتیجه گیری
۷۸	فرضیه اول پژوهش
۷۹	فرضیه دوم پژوهش
۸۰	فرضیه سوم پژوهش
۸۳	فرضیه چهارم پژوهش

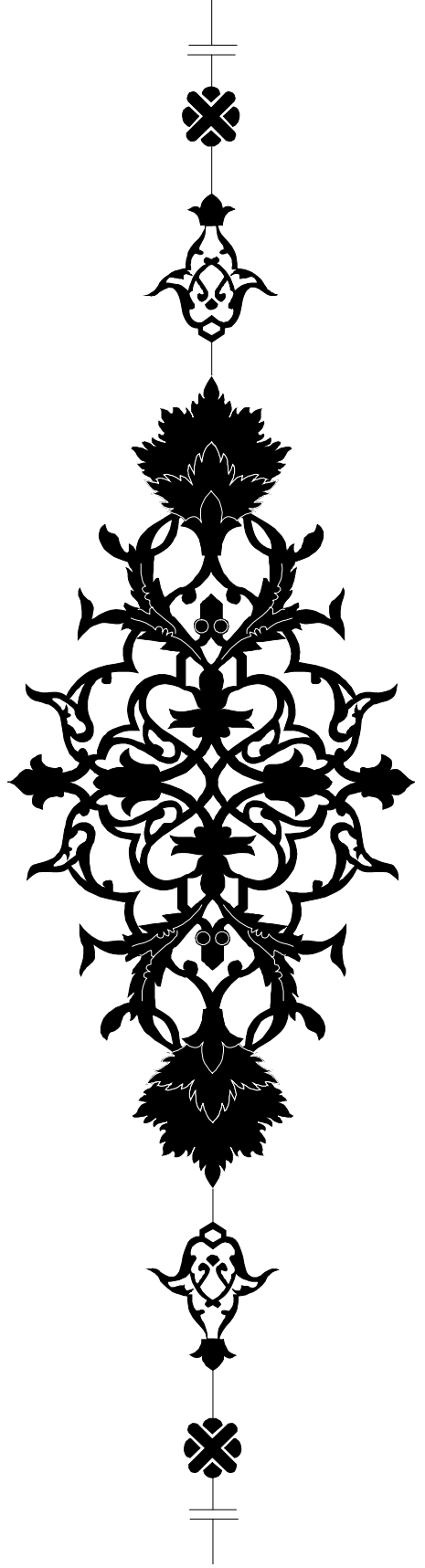
محدودیت های پژوهش	۸۵
پیشنهادها	۸۵
پیشنهادهای کاربردی	۸۵
پیشنهاد های پژوهشی مبتنی بر تحقیقات آینده	۸۶
منابع	۸۸
پیوست ها	۹۴

فهرست جداول

جدول شماره (۱-۲): طبقه بندی کودکان ۳ ماهه تا ۶ ساله	۱۳
جدول شماره (۲-۲): عوامل موثر بر پیشرفت مهارت نوشتن	۵۴
جدول شماره (۱-۴): جدول فراوانی / درصد آموزش در گروه نمونه	۶۹
جدول شماره (۲-۴): جدول فراوانی / درصد جنسیت	۷۰
جدول شماره (۳-۴) میانگین و انحراف استاندارد نمرات املاء و انشاء دانش آموزان دختر و پسر فاقد تجربه ی پیش از دبستان و دانش آموزان پسر و دختر دارای تجربه ی پیش از دبستان	۷۰
جدول شماره (۴-۴) میانگین و انحراف استاندارد نمرات نوشتاری دانش آموزان با و بدون تجربه ی پیش از دبستان	۷۱
جدول شماره (۵-۴) میانگین و انحراف استاندارد نمرات املاء و انشاء دختران آموزش دیده و آموزش ندیده دوران پیش از دبستان	۷۲
جدول شماره (۶-۴) میانگین و انحراف استاندارد نمرات املاء و انشاء پسران آموزش دیده و آموزش ندیده دوران پیش از دبستان	۷۳
جدول شماره (۷-۴) میانگین و انحراف استاندارد نمرات املاء و انشاء دانش آموزان دختر و پسر آموزش دیده ی دوران پیش از دبستان	۷۵

فصل اول

چار خوب تحقیق

مقدمه

بر اساس یافته‌های روانشناسی و علوم تربیتی، سالهای پیش از دبستان در رشد و تربیت کودکان نقشی اساسی و تعیین کننده دارد، در این دوران حساس و مهم، یادگیری کودکان عمیق تر، سریع تر و آسان تر انجام می شود. توانایی های آنان در جنبه های مختلف رشد شکوفا می شود و پایه های اصلی شخصیت آنها شکل می گیرد. بر همین اساس بسیاری از پژوهشگران و سیاست گذاران امر آموزش، روی آموزش ها و آموزش مهارت های پیش دبستانی و دبستان تاکید دارند، و از این بین تاکید ویژه ی آموزش، روی آموزش زبان، ریاضیات و مهارت های هوشی - هنری است. آنها معتقدند حذف آموزش مهارت هایی چون آوا شناسی کلمات (که عامل مهمی جهت شناسایی درست حروف و در نتیجه کلمات است)، آموزش اطلاعات عمومی و زبان دوم و آموزش صحیح رفتار های اجتماعی باعث دلزدگی از ورود به مدرسه و در نهایت افت شدید تحصیلی در میان دانش آموزان می شود (بهمنی، ۱۳۸۵).

هارولد و اسکیلز^۱ (۱۹۹۶)، که به مطالعه ی تاثیر محیط های دارای محرکات محیطی غنی پرداخته است، نتیجه گیری می کنند که آموزش های دوران کودکی در رشد اجتماعی - عاطفی و جسمی کودکان تاثیر بسزایی دارد. مطالعات بلوم^۲ (۱۹۶۴) و هانت^۳ (۱۹۶۱) نشان می دهند که آموزش اولیه از بعضی جهات مطلوب و مناسب است، زیرا توانمندی کودکان برای یادگیری، رشد و پیشرفت واقعی تحت تاثیر تجارب محیطی است (مفیدی، ۱۳۷۲). پژوهشگران معتقدند بروز ناهنجاری های رفتاری - آموزشی چون ناتوانی در درک مفاهیم آموزشی، بی قراری و شیطنت در کلاس، بیش فعالی، بی نظمی در انجام تکالیف یا رفتارهای شخصی، فرار از مدرسه، تکرار پایه ی آموزشی و هر نوع عدم تعادل رفتاری - آموزشی ناشی از غفلت در آموزش صحیح در پایه ی پیش دبستانی است. شیوع این اختلالات یادگیری در کودکان سنین مدرسه حدود ۷ درصد تخمین زده شده است (ایوانز، ۲۰۱۰، به نقل از حسینی، آقاجانی، نوفرستی، ۱۳۹۰). در حقیقت همه کودکان نیاز دارند تا پیش از ورود به مدرسه و یا بهتر بگوییم ورود به اجتماع، آمادگی های لازم را کسب کرده و برای ورود به اجتماع حاضر شوند. مطالعات نشان می دهد سرمایه گذاری صحیح در آموزش پایه ای پیش دبستان و انتخاب

^۱. Skeels

^۲. Benjamin Blom

^۳. J- Hunt

برنامه‌ی آموزشی با کیفیت بالا نه تنها باعث افزایش آمادگی و اشتیاق کودکان برای ورود به مدرسه و اجتماع می‌شود، بلکه به صورت خاص تاثیر بسیار مثبتی بر کودکان متعلق به خانواده‌های متوسط، و کم درآمد و یا کودکانی که والدین آنها تحصیلات مناسب و بالایی ندارند، خواهد داشت (راه پیمای، ۱۳۸۶).

ناتوانی‌های خاص یادگیری زمانی مطرح می‌شود که عملکرد تحصیلی دانش آموز از میزان مورد انتظار و نسبت به همسالان وی کمتر باشد. این ناتوانی‌ها شامل ناتوانی خاص خواندن، نوشتن و ریاضی است (انجمن روان پزشکی آمریکا، ۲۰۰۰ نقل از سادوک^۴ و سادوک^۵، ۲۰۰۳). لاگه (۲۰۰۸)، به نقل از حسینی، آقاجانی، نوفرستی، (۱۳۹۰) معتقد است که در حدود ۵ درصد کودکان سنین مدرسه دارای مشکلات یادگیری اند و عواملی مانند سن، سلامت جسمانی، تاریخچه خانوادگی و بهره‌ی هوشی در این امر مشارکت دارند.

بسیاری از روانشناسان و دانشمندان تعلیم و تربیت بر این باورند که سالهای آغازین زندگی کودک یکی از مهم ترین دوره‌های رشد او می‌باشد. بیشتر آنچه که در این دوران رخ می‌دهد به طور اساسی، بر رشد بعدی کودک اثرگذار است. در واقع تشخیص اهمیت آموزش پیش دبستانی برای ایجاد بهزیستی کودکان به طور فزاینده در طول چند دهه گذشته مورد تاکید قرار گرفت. از آنجا که اساس شخصیت فرد در دوره پیش دبستانی شکل می‌گیرد، ارائه آموزش‌های اثربخش در این دوران برای رشد بعدی کودک از اهمیت حیاتی برخوردار است (طالب زاده، ۱۳۸۴).

یادگیری در این دوره برای کودکان جالب و همراه با تفریح است. کودک معمولاً هر چیزی که به کوشش هایش یاری دهد و او را در انجام خواسته هایش موفق سازد، به آموختن آن علاقه مند می‌شود. پیشرفت در یادگیری، نه تنها به خود کودک، بلکه به شیوه‌ی رفتار بزرگترها، انتظارات جامعه و مهارت مربیان و والدین کودک در راهنمایی کودک و نیز مقتضیات محیط بستگی دارد. در واقع کیفیت بالای آموزش‌های دوران پیش دبستان و آموزه‌های پدران و مادران، تاثیر مثبتی بر مهارت‌های زبانی کودکان دارد (مارجانویک و همکارانش، ۲۰۰۶). بعضی از محیط‌ها برای یادگیری انگیزه‌ای ندارند و بعضی دیگر بهترین و موثرترین وسایل را فراخور استعداد کودک به وجود می‌آورند. رشد روانی کودک بنابر نیازها و وسایل محیطی پیشرفت میکند. مهم ترین عوامل سازنده در محیط کودک در دوره‌ی پیش از دبستانی عبارتند از: وسایل بازی مناسب،

^۴.Sadock

^۵.Sadock

دوستان، آموزش و راهنمایی وظایفی که انجام آنها بیش از توان کودک نباشد و مایه تشویق او نیز گردد (بای، ۱۳۸۸).

کودک از همان روز تولد شروع به یادگیری می کند، آنچه او در پنج سال اول زندگی می آموزد مبنای یادگیری های آینده او است. البته یادگیری او به شرایطی که در آن زندگی می کند. بسیاری از افراد در پیدایش این شرایط نقش دارند، صرف نظر از همبازی های کودک می توان از مادر، پدر و مربیان مهد کودک نام برد. همگی این افراد در ایجاد شرایطی که باعث یا مانع یادگیری کودک می شود، نقش دارند و او را به استفاده خلاقانه از ذهن و جسم بر می انگیزند (لاندرث^۶، ۱۳۷۰).

آموخته های بنیادی و تجارب مفید مهارت های زبانی در گوش دادن و خواندن در واقع پیش نیازی برای نوشتن محسوب می شود. باید افزود برای داشتن پایه ای محکم در مهارت های شنودی و تبحر در کاربرد زبان نوشتاری، مهارت های دیگری نیز لازم است. بدین معنی که توانایی نگهداری اندیشه ای در مغز و تبدیل آن اندیشه به بخش ها و الگوهای نحوی مناسب، طراحی فرم صحیح ترسیمی هریک از حروف و کلمات در ذهن، به کارگیری مطلوب ابزار نوشتاری در ترسیم شکل حروف، یگانه سازی روابط پیچیده چشم، دست و حافظه دیداری و حرکتی مکفی، همه و همه از ضروریات امر کتابت یا نوشتن است (فریاری و رخشان، ۱۳۷۹).

نوشتن یکی از مهارت های اساسی و پایه ای دوران ابتدایی است و یک عمل عمدی می باشد، یعنی یکی از پیچیده ترین اعمالی است که کودک باید به کسب آن نائل شود و این اکتساب تحول ظرفیت های حرکتی پایه در حد کافی است. توانایی نگهداشتن ابزار نوشتن به گونه ای در عین حال محکم و منعطف و هدایت کردن آن در مسیرهای کاملاً معین، فراهم آوردن تکیه گاه لازم برای دست، بازو و جز آن. این عمل همچنین مستلزم ایجاد هماهنگی حرکتی پیچیده و یک پارچه بخشیدن آن ها در فضا (در روی صفحه کاغذ) و در زبان است (دادستان و منصور، ۱۳۷۱).

اکثر کودکان از ۴ سالگی و گاهی قبل از آن، به نوشته های اطراف خود توجه می کنند، آنها دوست دارند معنی نوشته ها را بدانند و گاهی با شکل کلمات در ذهن خود شبیه سازی می کنند. بیسکس^۷ (ناعمی، ۱۳۸۹) مشاهده کرد بچه ها از طریق نوشته های تلویزیون، بسته های مواد غذایی، لوله خمیردندان و علائم خیابان ها و

^۶.Landers
^۷. Bissex

ساختمان ها با نوشتن قبل از دبستان آشنا می شوند. مهدها و مراکز پیش دبستانی، می بایست کودکان را در آشنایی تدریجی با فرم نوشتاری زبان که خود ساختار نوشتن است، یاری دهند، به عنوان مثال آموزش آواها، واج ها، و صداها از روی لوح هایی که حروف الفبا را نمایش می دهند می تواند روش مناسبی باشد (بهداد، ۱۳۸۵).

با ورود دانش آموزان به دوره آمادگی و دبستان، رسماً آموزش خواندن و نوشتن شروع می شود، با این وجود برای آغاز نوشتن، پیش مهارت های متعدد تا قبل از این دوره باید کسب شده باشد. بسیاری از این مهارت ها شامل شنیدن، درک اصوات، طرز صحیح قلم به دست گرفتن در دوران پیش از دبستان آموزش داده می شود، زیرا شکل نوشتاری زبان، پیچیده ترین و عالی ترین شکل ارتباط است و در سلسله مراتب زبان، نوشتن آخرین مرحله است که باید آموخته شود.

آموزش اولیه از بعضی جهات مطلوب و مناسب است، زیرا توانمندی کودکان برای یادگیری، رشد و پیشرفت واقعی تحت تاثیر تجارب محیطی اولیه است (مفیدی، ۱۳۷۲)، و در این راستا بیشترین مسئولیت در بهبود و تحقق اهداف آموزش و پرورش و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان بر دوش معلمان و مربیان گذاشته شده است. به هر حال زمانی که رشد خواندن و نوشتن روند عادی خود را طی نکند و کودک در اکتساب این مهارتها با موانعی مواجه گردد، نمی توان انتظار مثبتی از او داشت. حضور در مراکز پیش از دبستان آمادگی هایی را در این زمینه در اختیار کودک خواهد گذاشت چون بارزترین شاخص پیشرفت هر جامعه در عصر حاضر عبارت است: میزان استفاده افراد آن جامعه از کانال مکتوب برای دریافت یا دادن اطلاعات، اتکاء به کانال شفاهی برای دریافت و انتقال اطلاعات، معمولاً مانع بزرگی را بر سر راه استفاده بهینه از کانال زبان مکتوب، یعنی خواندن و نوشتن ایجاد کند (کاکوجویباری و هوسپیان، ۱۳۸۰).

بیان مساله

آموزش و پرورش پیش از دبستان در ساختار آموزشی بسیاری از جوامع و کشورهای پیشرفته از جایگاه ارزشمند و حساسی برخوردار است. در نظام آموزشی کشور ما جایگاه پیش دبستانی از دیرباز مورد بحث صاحب نظران بود. و در طی سالهای اخیر همایش ها، سمینارها و کنفرانس هایی به بررسی مسائل مربوط به آموزش های این دوره اختصاص یافته است. باید توجه داشت که توجه به شناخت هرچه بیشتر و آموزش

مناسب کودکان پیش دبستانی از نشانه های قوت و غنای فرهنگ و نظام آموزش و پرورش هر جامعه است (راه پیمای، ۱۳۸۶). در نیم قرن اخیر نیز آموزش و پرورش پیش از دبستان در نتیجه نیازها و تغییرات اجتماعی و اقتصادی، ضرورت پیدا کرده است. به علاوه آشنایی با پژوهش و نظریات روانشناسان و علمای آموزش و پرورش بر اهمیت آن افزوده است (مفیدی، ۱۳۷۲). مطالعات و پژوهش های متعددی اهمیت آموزش های دوران کودکی را تایید نموده اند و پژوهشگران جنبه های مختلف تاثیر این آموزش را بررسی کرده اند (اسکیلز، ۱۹۹۶).

همچنین مک گرا^۱ مسئله حساسیت عامل زمان در یادگیری را مطرح نموده است و نتیجه گرفت وادار کردن کودکان بر فعالیت، قبل از فرا رسیدن دوران حساس آن و در زمانی که هنوز اعصاب و ماهیچه های کودک آمادگی لازم را پیدا نکرده اند، نه تنها بی فایده، بلکه مهمتر اینکه ممکن است به کودک آسیب و صدمه نیز وارد شود (مفیدی، ۱۳۷۲).

کودک پیش دبستانی از راه مشارکت در فعالیت های دیگر کودکان و استفاده معقول از وسایل بازی، رعایت نظم و انضباط و روح سازگاری با زندگی گروهی را فرا می گیرد. به عبارت دیگر می توان گفت که همه بازی ها و اسباب بازی ها و فعالیت های مناسب، کلمات و واژه های کودکان هستند. به هر روی آموزش صحیح باید در چارچوب رشد جسمی و روانی و عاطفی انجام پذیرد و مربیان باید با شناخت اصول، ابعاد، مراحل رشد و ویژگی های کودکان بتوانند نقش تربیتی خویش را ایفا کنند (مصلحی، عسگری و محسن بن کاظم، ۱۳۸۴).

با ورود به مدرسه است که کودکان مهارت های تازه را از قبیل خواندن و نوشتن را فرا می گیرند. کودک برای خواندن و نوشتن باید آمادگی داشته باشد. منظور از آمادگی این است که کودک از نظر مهارت های زبان آموزی تحت تعلیم و اصلاح خوب شنیدن، خوب سخن گفتن و از نظر سوادآموزی در مراحل اولیه خواندن و نوشتن قرار بگیرد، به عنوان مثال یکی از شرایط ضروری برای کسب مهارت خط نویسی این است که کودک بتواند برخی از حرکات هماهنگ بین دست و چشم را به خوبی انجام دهد و قبل از یادگیری نوشتن حروف لازم است کودکان در گرفتن مداد و نوشتن، قوت دست پیدا کرده باشند، یعنی توانایی تقلید شکلها و صورت های مختلف حروف را کسب کند (صفارپور، ۱۳۷۶).

^۱. Mitel macgraw

نوشتن یکی از کارهای جالب برای کودکان است، کودک خردسال به محض اینکه به مداد، خودکار و یا هر وسیله دیگری که بتواند با آن خط بکشد را در دست بگیرد، شروع به کشیدن خط روی دیوار، کاغذ و ... می کند. باید فرصت های مناسبی فراهم نمود تا کودکان به تدریج نوشتن را یاد بگیرند، که یکی از بهترین مکانها برای ایجاد این آمادگی، مراکز پیش از دبستان است، زیرا در برنامه های آموزش پیش از دبستان به پرورش مهارتهای لازم برای نوشتن که همانا فعالیت های پیش از نوشتن (از مرحله ی آشنایی با قلم و کاغذ، تقویت عضلات ظریف دست، هماهنگی چشم و دست و...) نامیده می شود همت گمراده می شود. کودک برای خواندن و نوشتن باید آمادگی داشته باشد، منظور از آمادگی این است که کودک از نظر از مهارت های زبان آموزی تحت تعلیم و اصلاح خوب شنیدن و خوب سخن گفتن و از نظر سواد آموزی در مراحل اولیه خواندن و نوشتن قرار گیرد. به طور کلی می توان گفت که چرخه ی آموزشی اصولاً، از مهد کودک آغاز می شود و در دروه ی پیش دبستانی ادامه می یابد. کودکان قبل از توانایی خواندن، با اصول کارکرد نوشتن آشنا می شوند این مهم از طریق بازی و وسایل کمک آموزشی متداول این حوضه و با لوح های نشانه های زبانی (کلمات و حروف) و کتاب های آموزشی تامین می شود (بهداد، ۱۳۸۵). از جمله برنامه های مربوط به دوران پیش دبستان کمک به حرکات ریز و درشت دست کودکان و هماهنگی میان چشم و دست است که خود عامل های مؤثری در عملکرد های نوشتاری و تحصیلی است. از آنجا که آموزش پیش از دبستان تاثیراتی براعمال و رفتار کودک در دوره های بعدی تحصیل می تواند داشته باشد، این تحقیق به مقایسه ی پیشرفت تحصیلی مهارتهای نوشتاری کودکان با و بدون تجربه پیش از دبستان در پایه اول ابتدایی پرداخته است.

اهمیت و ضرورت پژوهش

تجربیات و آزمایشهای گوناگونی نشان می دهد، کودکانی که قبل از دبستان در کودکانستان حضور یافته اند با کودکانی که مستقیماً وارد دبستان شده اند، دارای عکس العمل ها، برخوردها و میزان یادگیری های متفاوتی هستند. کودکانی که در کودکانستان بسیاری از تجربیات اجتماعی را آموخته اند، به راحتی با محیط بزرگ و جامعه اطفال تماس می گیرند و به سادگی شرایط دبستان را می پذیرند، آنها با مفاهیمی مانند کلاس، معلم، مقررات و رعایت حقوق دیگران آشنا هستند، بنابراین قبل از هرچیز کودکانستان دارای اثرات جنبی فراوانی بر روی اطفال است. کودکانستان و دبستان دومقطع متصل به یکدیگرند، اگرچه هر کدام رسالت و اهداف متفاوتی دارند، اما این اهداف از یکدیگر جدا نیستند، به همین دلیل برنامه ریزی آموزشی قبل از دبستان و دبستان باید در

یک رابطه و به صورت مرتبط انجام پذیرد (اسحاق نیا، ۱۳۷۲). بسیاری از کودکان با رشد روزافزون تعداد مادران شاغل، بیش از نیمی از روز خود را در مهدها سپری می کنند و رفتارها، ارزشها و الگوهای بسیاری را از این مکانها کسب می کنند. تأثیرپذیری کودکان در مهد به مراتب بیشتر از خانه و خانواده است، به طور کلی سالهایی را که کودکان دوره آمادگی را می گذرانند، از حساس ترین دوران زندگی آنان محسوب می شود. مهد کودک برای کودکان عموماً جذابیتی بیش از خانه و خانواده دارد، ونقشی بسیار اساسی و مهم در تربیت کودکان ایفا می کند، بنابراین برای به ثمرنشدن این نهالهای شکننده و کمک به رشد صحیح آنان باید محیطی امن و عاری از هر نوع انحرافی برای تربیت آنها فراهم ساخت. یکی از مشخصه های بارز عصر ارتباطات، که عصر حاضر را رقم می زند، جایگزینی بیش از پیش شکل های مکتوب ارائه اطلاعات به جای شکل شفاهی آن است. فرد از طریق نوشتن، افکار، عقاید و احساسات خود را به طیف گسترده تری از افراد منتقل می کند، به تبع استفاده از این ابزار، رشد فرد در حیطه های مختلف متکامل تر می شود (کاکوجویاری و هوسپیان، ۱۳۸۰). مهارت های نوشتاری عبارتند از مهارت های خواندن و نوشتن، از مجموع ارتباط های انسانی، ۲۶٪ از وقت افراد به ارتباط های نوشتاری اختصاص می یابد. در این میان، ۱۵٪ صرف خواندن و ۱۱٪ صرف نوشتن می شود.. آموزش مهارت های خواندن و نوشتن پس از آموزش سخن گفتن و شنیدن شروع می شود، زیرا فعالیت خواندن و نوشتن فنون پیچیده تری هستند که اساساً بر توانایی زبان انسان مبتنی اند. آموزش نوشتن، پس از فراگیری خواندن امری نسبتاً ساده است. متأسفانه آموزش نوشتن غالباً در حد فراگیری املاء متوقف می ماند. در حالی که نوشتن باید به معنای ذخیره سازی و انتقال اطلاعات آموزش داده شود. همچنان که در آموزش خواندن، میدان و قدرت دید کودک اهمیت اساسی دارد، در آموزش نوشتن هم میدان و قدرت فکر کودک اهمیت اصلی دارد (ضرغامیان، ۱۳۷۸). خواندن و نوشتن که به طور رسمی در دبستان شروع می شود، در واقع دو مرحله پایانی از فرایند زبان آموزی هستند، بنابراین باید زمانی به آن پرداخت که کودک قادر به درک و بیان باشد، به عبارتی دیگر مراحل ابتدایی زبان آموزی روکامل کرده باشد. بنابراین شاید اهمیت و ضرورت اجرای این تحقیق و تحقیقات مشابه بتواند برای این مساله که منظور کردن دوره های پیش دبستانی در برنامه های رسمی نظام آموزش و پرورش تا چه اندازه ضروری است، پاسخی باشد برای تبیین چنین ضرورتی.

اهداف پژوهش

هدف اصلی این پژوهش مقایسه پیشرفت تحصیلی مهارت‌های نوشتاری کودکان با و بدون تجربه پیش دبستانی در پایه اول ابتدایی در شهر سقز است.

فرضیه های تحقیق

- ۱- پیشرفت تحصیلی مهارت های نوشتاری کودکان آموزش دیده دوران پیش از دبستان نسبت به پیشرفت تحصیلی مهارت های نوشتاری کودکان آموزش ندیده پیش از دبستان متفاوت است.
- ۲- عملکرد املاء و انشاء دانش آموزان دختر آموزش دیده دوران پیش از دبستان نسبت به دانش آموزان دختر آموزش ندیده دوران پیش از دبستان در کلاس اول ابتدایی متفاوت است.
- ۳- عملکرد املاء و انشاء دانش آموزان پسر آموزش دیده دوران پیش از دبستان نسبت به دانش آموزان پسر آموزش ندیده دوران پیش از دبستان در کلاس اول ابتدایی متفاوت است.
- ۴- عملکرد املاء و انشاء دانش آموزان دختر آموزش دیده دوران پیش از دبستان نسبت به دانش آموزان پسر آموزش دیده دوران پیش از دبستان در کلاس اول ابتدایی متفاوت است.

تعریف نظری و عملی مفاهیم

تعاریف نظری متغیرها

نوشتن: واژه نوشتن به مجموعه ای از مهارت‌های نوشتاری که با یکدیگر مرتبط هستند، اشاره دارد. این مهارت‌ها عبارتند از الف: انشاء یا توانایی خلق عقاید و بیان آنها در یک ساختار دستوری قابل قبول به گونه ای که با اصول سبک شناسی مطابقت کند، ب: املاء یا توانایی استفاده از حروف جهت ساختن کلمه ها به همان صورت که مورد استفاده قرار می گیرند، ج: دست خط یا توانایی نگارش فیزیکی علائم نوشتاری که برای هر نوع نوشتن و انشاء ضروری است (هامیل و بارتل، ۲۰۰۳، ترجمه بیابانگرد و نائینیان، ۱۳۸۰).

آموزش و پرورش پیش از دبستان: برنامه ای است برای کودکان ۳ تا ۶ سال که در دوره پیش دبستان هستند. برنامه ای است کودک محور که از رویکرد بازی و فعالیت پیروی می کند، بر رشد کلی و همه جانبه کودک

متمرکز است و محیط بازی محرکی را برای رشد هوشی، کلامی، اجتماعی، عاطفی و جسمی کودک فراهم می آورد (کول، ترجمه مفیدی، ۱۳۸۶).

تعاریف عملیاتی متغیرها

نوشتن: دانش آموز بتواند در پایان سال تحصیلی از آزمون پیشرفت نوشتن پایه اول ابتدایی راغب نمره کافی کسب کند (راه پیمای، ۱۳۸۶).

آموزش و پرورش پیش از دبستان: عبارت است از آموزشی که از زمان تولد آغاز و تا شروع اولین کلاس رسمی دبستان در پایان ششمین سال زندگی کودک ادامه می یابد. در پژوهش حاضر آموزش پیش از دبستان فقط به آموزشی که توسط مربیان کودک (۷،۶) ساله در مراکز به نام آمادگی انجام می گیرد، اطلاق می گردد.

کودکان آموزش دیده: کودکانی که طبق تعریف بالا در سنین قبل از دبستان (۷،۶) سالگی در مراکز آمادگی حاضر شده اند را کودکان آموزش دیده پیش از دبستان می نامیم.

کودکان آموزش ندیده: به کودکانی که طبق تعریف بالا قبل از سن ورود به دبستان (۷،۶) سالگی در این مراکز حاضر نشده اند و از هیچ یک از برنامه های آموزشی آمادگی بهره نبرده اند.